557

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 9 sept. 1960
*'s Morgens te 10 uur aangevangen en 's middags en 's avonds voortgezet, Trêveszaal.

Aanwezig: De Minister-President De Quay en de Ministers Van Aartsen, Beerman, Cals, Klompé, Korthals, Marijnen, De Pous, Van Rooy, Toxopeus, Visser en Zijlstra (afwezig is Minister Luns).

Tevens zijn aanwezig de Staatssecretarissen Van den Berge (punt 8), Bot (punt 19a), Van Houten, Roolvink (punten 8, 19b en c), Schmelzer (punten 8, 19b en c), Veldkamp (punt 18).

Secretaris: J. Middelburg.

- - -

19. *Ingekomen stukken en mededelingen*
a. *De kwestie Nieuw-Guinea* (#Zie ook notulen MR 16/9/60, punt 21d.)
De *Minister-President* stelt het vraagstuk aan de orde of de Regering op het standpunt staat, dat een zekere internationalisering van Nieuw-Guinea op principiële bezwaren stuit. Als Minister Luns in besprekingen met de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties aftast of er mogelijkheden zijn de VN bij de verantwoordelijkheid voor het bestuur over Nieuw-Guinea te betrekken, is het de vraag of men dit al internationalisering kan noemen. Indien het om een trustschap zou gaan is dit wel het geval. Spreker zou het doorgaan van de souvereiniteit van Nederland met het beleid gericht op zelfbestuur, te stellen onder toezicht van een internationaal orgaan ook al internationalisering willen noemen.

Minister *Toxopeus* acht het moeilijk aan te geven wat internationalisering is. Als men met het oog op de internationale situatie openlijk stappen zou willen doen bij de Secretaris-Generaal van de VN (dus niet het aftasten van mogelijkheden zoals Minister Luns zal doen), dan heeft men de keuze tussen de instelling van een toezichthoudend orgaan of toezicht door een aantal landen. Daarmee loopt men de kans langs een omweg toch toezicht door Indonesië te krijgen. Het zou dan mogelijk zijn om het werk in het belang van de Papoea's te blijven doen, maar als dit onder druk van Indonesië, Aziatisch-Afrikaanse Staten of communistische landen moet gebeuren, wordt dat wel heel moeilijk. In het algemeen acht spreker twee standpunten mogelijk, n.l. òf ernaar streven zo snel mogelijk van de souvereiniteit over Nieuw-Guinea af te komen, òf te trachten zijn taak in Nieuw-Guinea zo goed mogelijk te verrichten in een zo rustig mogelijke sfeer. Het eerste standpunt kan spreker niet delen.

Minister *Visser* is het ermede eens, dat het de verantwoordelijkheid van Nederland is om de bevolking van Nieuw-Guinea tot ontwikkeling te brengen. De vraag is echter of het ons praktisch gegeven zal zijn. Spreker meent, dat Nederland in een zo geisoleerde positie is geraakt, dat de Regering gehouden is te onderzoeken of er andere wegen en mogelijkheden zijn. Het vraagstuk is al geinternationaliseerd, o.a. omdat het beleid van de Nederlandse Regering inzake Nieuw-Guinea voortdurend een punt in de VN vormt. Dit is echter een negatieve aanpak, zodat spreker een positieve benadering beter zou achten. Als men daarbij steeds stelt "mits Indonesië maar niet zijn zin krijgt", toont men teveel angst om tot een oplossing te geraken. Spreker zou bij het zoeken hiervan zeer ver willen.

Minister *Klompé* vreest een beetje, dat men naar een oeverloze discussie gaat. Haar uitgangspunt ten aanzien van Nieuw-Guinea is, dat de Regering datgene moet doen, waarmede het belang van de bevolking in dat gebied is gediend. Minister *Zijlstra* is het daarmede eens, als men eraan toevoegt: "Met in achtneming van het belang van het Nederlandse volk". Het is n.l. de vraag in hoeverre men risico's voor Nederland wil lopen. Minister *Klompé* is het met deze reserve eens. Internationalisering kan een trustschap betekenen, maar ook toezicht. Spreekster meent, dat trustschap alleen een theoretische mogelijkheid is, omdat Indonesië niet wil en men dan niet de

Kenmerk: Ministerraad.
© NA, archief van de Ministerraad en onderradendoos 619
http://resources.huygens.knaw.nl/indonesischebetrekkingen1945-1969/Nederlands-indonesischeBetrekkingen1950-1963/Document/15974

benodigde tweederde meerderheid van de Algemene Vergadering van de VN ervoor zal bereiken. De gedachte van de Minister-President (dat Nederland de souvereiniteit behoudt, maar enkele landen toezicht gaan houden op het zich richten naar zelfbestuur) acht spreekster ook niet mogelijk, omdat óf hiervoor eveneens een tweederde meerderheid nodig zou zijn òf buiten de VN dit toezicht moet worden overeengekomen, maar daartoe zal geen land bereid gevonden worden. Er zijn ook andere vormen denkbaar, bijv. dat Australië ook het beheer over het Nederlandse deel van Nieuw-Guinea zou overnemen, maar Australië denkt er niet aan dit te doen. Spreekster meent, dat welke mogelijkheid men ook aftast er geen oplossing te vinden is. Dit is de oorzaak ervan, dat in de Ministerraad nooit een beslissing is genomen over de vraag wat terzake gedaan zou moeten worden. Indien wel een vorm gevonden zou worden, zou spreekster daartegen geen principieel bezwaar hebben.

De *Minister-President* is het ermede eens, dat als een afzonderlijk land wordt gevraagd aan toezicht op het bestuur mee te doen men hierbij een afwijzend antwoord krijgt. Hij is er echter niet van overtuigd, dat de aanwijzing van een groepje landen in een internationaal kader, zoals de VN, zou worden afgewezen. Spreker acht ook als uitgangspunt onjuist om te stellen: "We zien geen oplossing en proberen het daarom maar niet". Als de Regering de zaak laat lopen, loopt zij kans op een gegeven ogenblik door ontwikkelingen elders te worden overspoeld of "overruled". Bij de crisis in Kongo is de organisatie van de VN voor de eerste maal opgetreden. Zelfs als Hammerskjöld zegt, dat een oplossing via de VN niet mogelijk is, is de poging – ook voor de toekomst – juist.

Minister *Klompé* zegt ter precisering van haar standpunt, dat zij – ook al ziet men geen oplossing – toch voortdurend de vinger aan de pols wil houden of een wijziging van het beleid noodzakelijk is. Zij maakt een onderscheid tussen het doen van een stap bij de VN en het polsen van Hammerskjöld.

Minister *Zijlstra* noemt enkele mogelijkheden. De eerste mogelijkheid, die ook Minister Toxopeus al noemde (wij hebben het bekeken en stappen eruit) wil niemand aanvaarden. Een tweede mogelijke definitie van internationalisatie is de gedeelde souvereiniteit. Daarbij oefent Nederland de souvereiniteit uit, maar wij zoeken landen, die hierin willen meedelen. Dat is de gedachte bij het laatste Nederlandse voorstel op de Nieuw-Guineaconferentie in 1950 om de souvereiniteit op te dragen aan de Nederlands-Indonesische Unie, wat Indonesië toen heeft afgewezen. Als Indonesië daarmede had ingestemd, zou dat tot een immens drama hebben geleid. Als derde mogelijkheid noemt spreker om met behoud van de souvereiniteit van Nederland een aantal landen internationaal-politiek erbij te betrekken, zodat een debat over Nieuw-Guinea zich niet steeds tegen Nederland richt, maar zich vooral bezig houdt met het belang van de bevolking van dat gebied. Men zou kunnen denken, dat een aantal landen verklaren, dat het Nederlandse beleid goed is voor de Papoea's en dat Nederland dit moet voortzetten, maar spreker acht dat praktisch niet mogelijk. Vervolgens is de vraag of het mogelijk is in het juridische kader wat te vinden. Spreker is het wel eens met de Minister-President, dat de overweging of een voorgestelde oplossing haalbaar is of niet geen doorslaggevende betekenis behoeft te hebben, als er verder geen bezwaren tegen bestaan. Het pogen zelf kan internationaal-politiek al van grote betekenis zijn. Binnenlands-politiek gesproken kan het echter zijn, dat men komt in de lijn van de verworpen motie-Burger, welke door Mr. Romme in de Tweede Kamer is weggehoond. Dit betekent, dat de socialisten dan mogelijk zullen zeggen, dat de Regering eindelijk de goede lijn volgt. Minister *Toxopeus* meent dit al in commentaren in de socialistische pers gelezen te hebben.

Minister *Beerman* is van oordeel, dat deze buiging in de lijn van het regeringsbeleid toch niet zo grote wijziging zou betekenen.

Staatssecretaris *Van Houten* wijst er naar aanleiding van de uiteenzetting van de Minister-President op, dat het aftasten van de mogelijkheden in de VN vorige jaren ook al gebeurd is, waarbij Hammerskjöld steeds negatief heeft gereageerd, omdat Indonesië op suggesties inzake een trustschap over Nieuw-Guinea neen zou zeggen. Diens betoog is ook, dat als de souvereintiteit over Nieuw-Guinea in de VN op tafel wordt gelegd, deze onherroepelijk naar

Indonesië zou overgaan. Bij internationalisatie buiten de VN zou men kunnen denken aan Australië (bijv. een condominiumvorm), maar het is duidelijk, dat Australië daar niet over piekert. Het handvest van de VN kent twee vormen van trustschap, n.l. in de eerste plaats de opdracht voor het beheer aan een of meer landen, in de tweede plaats kan de VN als zodanig als trustee optreden. Dit laatste is nog nooit voorgekomen. Als men de bevolking van Nieuw-Guinea zoveel mogelijk veilig wil stellen, zal men uitermate voorzichtig moeten zijn om de kwestie van de souvereiniteit zelf in de VN op tafel te leggen. Aankondiging van een ombuiging van het beleid der Nederlandse Regering kan ook tot gevolg hebben, dat Indonesië voorstelt de kwestie opnieuw op de agenda van de Algemene Vergadering van de VN te zetten.

Minister *Beerman* stelt de vraag wat de Ministers zich voorstellen te doen als een voor Indonesië gunstige resolutie een tweederde meerderheid haalt. Minister *Zijlstra* meent, dat men deze resolutie niet zal moeten uitvoeren. Minister *Beerman* wijst erop, dat de verhouding tot Nieuw-Guinea (anders dan die tussen België en Kongo) van meet af aan controversieel met Indonesië is geweest. Spreker gelooft er niet aan, dat Nederland zijn beleid op Nieuw-Guinea ongestoord zal kunnen voortzetten als een voldoende meerderheid van de VN de uitspraak doet, dat de souvereiniteit door Indonesië moet worden uitgeoefend.

Minister *Zijlstra* voert hiertegen aan, dat in de toekomst een meerderheid van tweederde denkbaar is voor een resolutie, waarin Nederland en Indonesië worden aangespoord overleg over deze kwestie te plegen. Minister *Beerman* wijst erop, dat men ook voor de Tweede Wereldoorlog mandaat-gebieden en daarna trustgebieden heeft gekend. Spreker acht het beter zelf nog deze mogelijkheden af te tasten dan de feiten af te wachten.

Minister *Toxopeus* meent, dat het Kabinet niet de feiten afwacht, omdat het reeds tracht de wereldopinie gunstig te stemmen, o.a. door uitvoering van de beslissing tot instelling van een Nieuw-Guinearaad (waarvan het wetsontwerp op 22 september in de Tweede Kamer in behandeling komt).

Minister *Zijlstra* merkt op, dat tot 1958 het Nieuw-Guineabeleid in de ijskast was door de binnenlandse politieke situatie; nu is de zaak in beweging.

Staatssecretaris *Bot* acht het ook van belang na te gaan hoe Nederland zijn doeleinden in Nieuw-Guinea nog duidelijker aan de buitenwereld kenbaar kan maken. Daarbij zou men eventueel ook aan een termijnbepaling voor de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht der Papoea's kunnen denken in de geest als door spreker reeds enige malen in de Kamer is aangegeven. Dit kan van betekenis zijn voor de beïnvloeding van landen, die Indonesië niet door dik en dun steunen.

Minister *Visser* stelt de vraag hoe het staat met de politieke "deterrent". Als de zaak om Nieuw-Guinea in beweging komt, zou het kunnen zijn, dat de Regering tijd ongebruikt voorbij heeft laten gaan. Spreker herhaalt, dat wat er aan versterking op Nieuw-Guinea komt nog volkomen ongeschikt is voor verdediging tegen een aanval door Indonesië. Minister *Toxopeus* zou dit laatste thans niet in de discussie willen betrekken.

Staatssecretaris *Van Houten* deelt mede, dat artikel 77 van het handvest drie groepen trustgebieden kent, n.l. de oude mandaatgebieden van de Volkenbond, de gebieden van de overwonnen landen uit de Tweede Wereldoorlog, die onder trustbeheer zijn geplaatst en tenslotte de landen, die vrijwillig door leden van de VN onder trustschap zijn geplaatst. Dit laatste zal de algemene vergadering moeten goedkeuren. Het betekent echter, dat men dan het verloop der dingen niet meer zelf in de hand heeft.

Minister *Beerman* is van oordeel, dat nu een land vrijwillig een gebied onder trustschap kan laten plaatsen, men ook zeggenschap over de voorwaarden zal kunnen hebben. Als bekend is, dat Nederland in Nieuw-Guinea niet blijft uit kolonialistische overwegingen, zal het in de VN veel sterker staan.

Minister *Zijlstra* merkt als punt van orde op, dat het uitgesloten is een instructie aan Minister Luns over deze zaak te geven als hij niet in de Ministerraad aanwezig is. Bovendien dient men in het oog te houden wat de Regering als tegenspraak heeft gepubliceerd. Minister *Van*

Aartsen voegt hieraan toe, dat men ook moet zien waarmede Minister Toxopeus en Staatssecretaris Bot bezig zijn.

Minister *Toxopeus* herinnert eraan, dat hij met de Staatssecretaris over enkele dagen in de Kamer komt, waarbij hij moet weten, dat zij door het Kabinet gesteund worden.

Minister *Zijlstra* is van oordeel, dat als vragen in de Kamer over het Regeringsbeleid terzake worden gesteld nog overleg over de formulering van het antwoord kan worden gevoerd. Minister *Toxopeus* acht dit wel bezwaarlijk, aangezien het slechts een kort debat zou kunnen zijn, waarop van Regeringszijde dan direct antwoord moet kunnen worden gegeven. Minister *Zijlstra* meent, dat het toch wel mogelijk is schorsing van de vergadering te vragen. Minister *Cals* ziet dit anders.

Minister *Korthals* gelooft ook, dat het niet meer mogelijk is een debat in de Ministerraad te houden naar aanleiding van vragen, die in de Kamer zullen worden gesteld. Spreker meent voorts, dat een ingrijpende beslissing over het Nieuw-Guineabeleid niet mogelijk is buiten aanwezigheid van Minister Luns. Het is dan wenselijk de term internationalisering zo beperkt mogelijk te interpreteren. Spreker meent, dat men het zo kan stellen, dat het begrip internationalisering in beperkte zin is bedoeld, maar dat thans geen beslissing kan worden genomen aangezien Minister Luns eerst zijn besprekingen over dit vraagstuk in de VN moet houden, waarna de zaak zo snel mogelijk weer in de Ministerraad terug moet komen. Na een maand zal men dit probleem dus opnieuw kunnen bekijken.

Staatssecretaris *Bot* stelt na enige verdere discussie voor, dat op een vraag in de Kamer wat de Regering bedoelt met internationalisering zal worden geantwoord, dat zij begrip wil wekken en steun wil krijgen voor haar beleid in Nieuw-Guinea gericht op die doeleinden, die ook de VN nastreven. Minister *Toxopeus* voegt hieraan toe, dat als men over een trustschap wil spreken hiervoor naar Buitenlandse Zaken zal worden verwezen. Minister *Cals* is van oordeel, dat men de formulering van Staatssecretaris Bot bezwaarlijk met internationalisering kan aanduiden.

- - -